

POSZT-COVID IFJÚSÁGI TÜKÖR 2

**Minden harmadik fiatal eljátszott a külföldi
letelepedés gondolatával
A magyar 16–29 évesek véleménye a
Magyarországon kívüli tanulásról, munkáról és
életről**

MTA Nagykokkázatú poszt-COVID kiemelt program

2023. június

**Társadalomtudományi Kutatóközpont
Politikatudományi Intézet**

A kutatás háttere

Az [MTA Nagykokázatú poszt-COVID](#) kiemelt programok keretében 1000 fős reprezentatív online survey* készült a **16–29 éves magyar fiatalok körében**. A kutatói team tagjai: Szabó Andrea (TK PTI), Nagy Ádám (Excenter), Fekete Mariann (SZTE), Böcskei Balázs (TK PTI).

A 2023. május közepén készült adatfelvétel legfontosabb eredményeit négy héten keresztül, négy témában közöljük. *Az első gyorsjelentés a [COVID-19 következményeiről](#) már megjelent, a második, a **jelenlegi**, a magyar fiatalok külföldi tanulással, munkával és étellel kapcsolatos vélekedéseiről, a harmadik a generációs gondolkodásmódról, végül a negyedik a 16–29 évesek politikai elköteleződéséről szól.* Az adatok részletes elemzése a kutatási projekt lezárásaként megjelenő monográfiában – amely ezen a kutatáson túl Big Data és fókuszcsoportos módszertannal történt adatfelvételt is tartalmaz – fog megtörténni.

A külföldi tanulással, munkával és étellel kapcsolatos kérdésblokk legfontosabb eredményei:

- *a hosszú távú munkavállalási szándék és a külföldi élet ún. közhangulati kérdés, azt mutatja meg, hogy hogyan érzik magukat a fiatalok;*
- *minden harmadik 16–29 éves eljátszott már a gondolattal, hogy külföldön éljen;*
- *külföldi tanulást elsősorban magas státusú fiatalok fontolgatnak;*
- *a hosszú távú külföldi munkavállalási elgondolás az elégedetlen, ellenzéki beállítódású fiatalok körében a leggyakoribb;*
- *a rossz közhangulat és a rossz közérzet magas külföldi letelepedési mérlegeléssel jár együtt.*

Minden harmadik fiatal eljátszott a gondolattal, hogy külföldön éljen

Magyarország 2004. május 1-i uniós csatlakozásával szabaddá vált az állampolgárok oktatási, munkavállalási vagy letelepedési szándékú mozgása az Európai Unión belül. A belföld–külföld reláció fogalma ebben az értelemben képlékenyvé vált, különösen a csatlakozásunk óta született fiatalok számára. Ezért is érdekes, hogy miként gondolkodnak a magyar 16–29 évesek a külföldi tanulásról, munkavállalásról vagy éppen a külföldi életéről.

Az, hogy egy fiatal Magyarországon kívül tanuljon, vagy ott szerezzen munkatapasztalatokat, majd hazajöve kamatoztassa a megtanultakat, nemzeti érdek, vagyis az egyéni előrejutáson túlmenően, kézzelfogható haszonnal kecsegtet a nemzetgazdaság számára.

A hazai nagymintás ifjúságkutatások (Magyar Fiatalok 2020), valamint az Aktív Fiatalok vizsgálatok ugyanazzal a kérdésblokkal vizsgálják a tanulási, munkavállalási és letelepedési szándékot: „Tervezed-e, hogy

- a közeljövőben külföldre menj tanulni fél, egy évre?
- a közeljövőben külföldre menj tanulni és ott szerezz végzettséget?
- egy pár hétre, vagy hónapra külföldre menj dolgozni (ingázni is)?
- egy pár évre külföldre menj dolgozni?
- külföldön fogsz élni?”

Rendelkezésre állnak tehát összehasonlítható adatok a témával kapcsolatban.

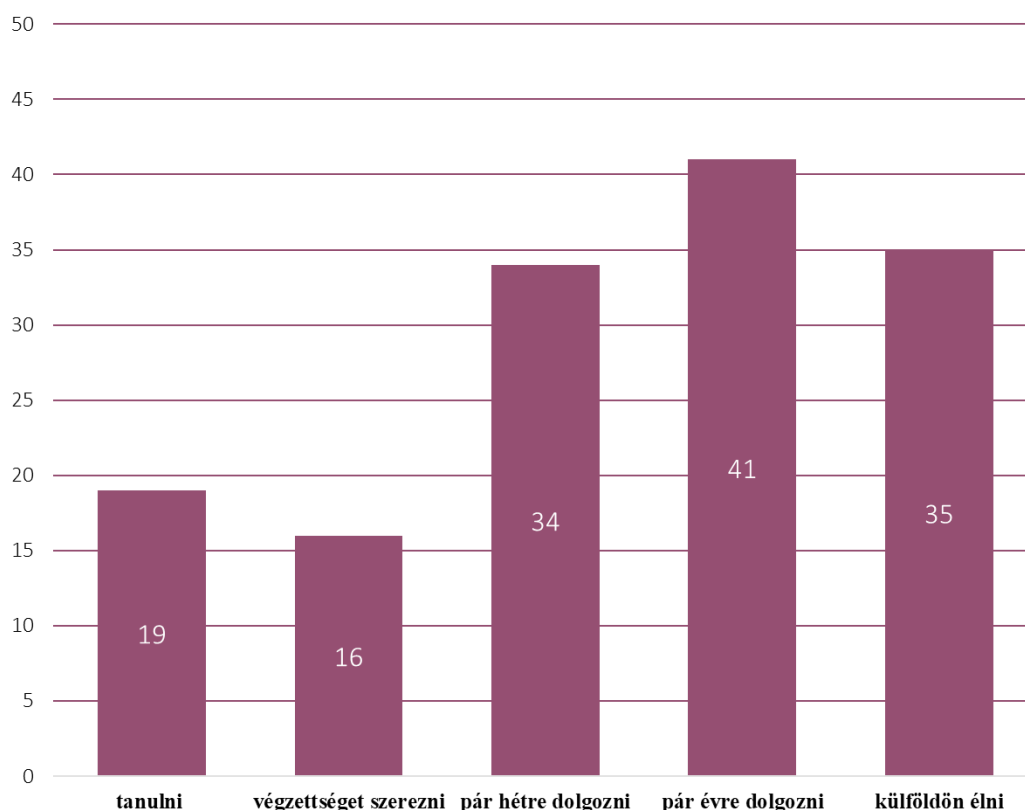
Hipotézisünk szerint **a hosszú távú munkavállalási és különösen a külföldi letelepedési szándék ún. közhangulati kérdésblokk**. Nem közvetlenül azt vizsgálja, hogy „holnap reggel” kik fogják elhagyni az országot, hanem sokkal inkább azt, hogy általában hogyan érzik magukat a fiatalok.

Milyen a jövőképük, ha tehetnék, ha minden lehetőség rendelkezésükre állna, inkább Magyarországot vagy inkább más országot prioritizálnák. A munkavállalási és/vagy letelepedési tervekből tehát nem lehet közvetlenül arra következtetni, hogy mennyien fogják rövidtávon vagy akár középtávon elhagyni az országot, azaz még kivándorlási potenciálról is túlzás beszélni. Úgy véljük, hogy a kérdésblokk leginkább a megbecsültség-érzetéről, egy általános jövőképről, kilátásról, sőt politikai frusztrációról szól.

Ezzel szemben, talán kevésbé a vágyakat, mint a tényleges elgondolásokat mutatja a rövid vagy hosszú távú külföldi tanulási szándék. **A magyar fiatalok 19 százaléka jelezte, hogy fél-, egy év évig külföldön szeretne tanulni**, ugyanakkor végzettséget csak minden hatodik magyar fiatal szerezne az országhatárokon kívül.

Az alábbi ábra azt jelzi, hogyha a kérdésblokk egészét valóban közhangulatiként fogjuk fel, **akkor a 16–29 éves fiatalok legalább egy harmada nem érzi jól magát a jelenlegi magyarországi viszonyok között**. Egyharmaduk fejében fordult meg ugyanis a gondolat, hogy pár hétig – akár ingázni is – külföldön dolgozzon, kétötödük pedig több évre is szívesen lenne külföldön munkavállaló. A hosszabb távú munkavállalási szándékok tehát nagyobb arányban vannak jelen a fiatalok gondolkodásában, mint a rövid távú elképzelések.

1. ábra. Tervezel-e külföldön ...? **
(igen válaszok megoszlása, összes válaszoló, százalék)

Forrás: MTA poszt-COVID jelenségek kutatás, TK PTI, 2023

Ezek az adatok jelentős eltérést mutatnak a [Magyar Fiatalok](#) 2020 őszi (Covid-időszakban) készült eredményétől. Három éve a 15–29 évesek 18 százalékának voltak rövid távú külföldi munkavállalási tervei, és 21 százalékának hosszú távú munkavállalási szándékai. Jól láthatóan mindkét esetben megduplázódtak a szándékok, elgondolások. Természetesen, a két minta összevethetősége erősen korlátozott, hiszen a *Magyar Fiatalok, 2020* 8000 fős, személyes kérdezéssel készült, azonban a kétszeres eltérést nem magyarázhatjuk pusztán módszertani, adatfelvételi különbsőségekkel.

Különösen annak fényében nem, hogy a *FES Youth Study Central and Eastern Europe 2021* szerint a magyar fiatalok egynegyedének nagyon erős, további közel felének pedig közepesen erős hat hónapot meghaladó emigrációs szándékai vannak (Bíró-Nagy–Szabó 2021).

Végül, a kérdésblokk legérdekesebb kérdése, a külföldi letelepedést érinti. Ezt a kérdést különösen közhangulati jellegűnek véljük, hiszen jóval nagyobb elszántság, elköteleződés, előkészület, anyagi és egyéb befektetés szükséges a kivitelezéséhez, mint akár egy Erasmus-ösztöndíj elnyeréséhez, vagy egy rövid távú külföldi munkavállaláshoz. **2023. májusi adataink szerint minden harmadik (35%) magyar 16–29 év közötti fiatal fejében megfordult már a gondolat, hogy inkább itt hagyja az országot és másutt élje az életét. Ismételten hangsúlyozzuk, hogy ezt az adatot nem lehet egy-egy az egyben tényleges cselekvési szándékként értelmezni.** Dühöt, frusztrációt, elkeseredettséget azonban feltételezünk az ifjúsági réteg egy részében.

A [Magyar Fiatalok 2020](#) ennél lényegesen alacsonyabb, 11 százalékos kivándorlással kapcsolatos elképzelést mért. Érdemes felhívni a figyelmet azonban arra, hogy a pandémia következtében éppen ebben az időszakban zárultak le az országhatárok, megállt az országon belüli, de az országhatárokat átlépő migráció is, így ez az adat egy egyszeri, különleges helyzetet tükrözhetett. Mostanra azonban helyreállt az Európai Unió belüli szabad mozgás, és a KSH jelentése szerint 2022-ben 26,5 ezer magyar állampolgár költözött külföldre, miközben 21,9 ezer költözött vissza az országba ([Magyarország, 2022](#), 156.).

A külfölddel kapcsolatos különböző lehetőségek erősen összefüggenek egymással (lásd 1. táblázat, melléklet). Értelemszerűen a tanulási szándék és a munkavállalási szándék két-két kérdése különösen kapcsolatban áll egymással, de a tanulási és a munkavállalási elképzelések között is magas a korreláció. A külföldi élet/letelepedés egyébként leginkább az egy éven túli munkavállaláshoz kapcsolódik ($r=0,765$). Tehát minél hosszabb az esetleges külföldi munka tervezett ideje, annál kevésbé valószínű, hogy a fiatal visszatérési szándékot fontolgasson.

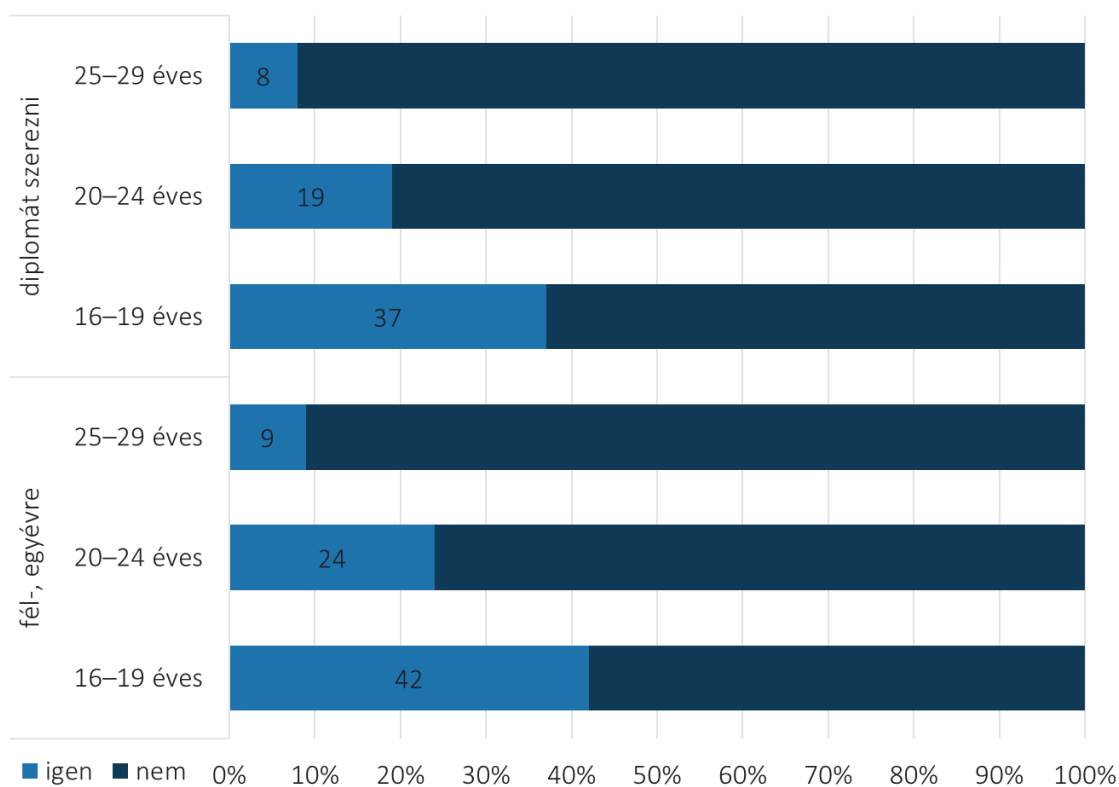
Az alábbiakban egyesével vizsgáljuk meg a tanulási, munkavállalási és letelepedési szándékok (ötletek) mögötti tényezőket.

Magas státus és gimnázium: a külföldi tanulási megfontolások alapfeltétele

Ahogy azt jeleztük, nem vitatható nemzetgazdasági előnnyel jár, ha egy fiatal Magyarországon kívül is tanul középiskolában, egyetemen, majd hazajöve kamatoztatja a megszerzett ismereteit. **Rövidebb távú külföldi tanulási szándékokról vagy külföldi diplomaszerezésről olyan fiatalok számolnak be, akik eltérnek az ifjúsági átlag társadalmi jellemzőitől.** Ha egyszerűen szeretnék megfogalmazni, akkor a „magas”, sőt „nagyon magas” státusz jellemző rájuk. Leginkább ugyanis a diplomás szülők gyermekei – ha mindkét szülő diplomás, akkor a külföldi tanulási szándék aránya megduplázódik –, az anyagi helyzetüket kifejezetten jóra értékelők, a fővárosiak, valamint a karrierlehetőségeiket inkább kedvezőnek értékelők körében észlelhető az átlagosnál jelentősebb külföldi tanulási szándék. De még ennél is fontosabb tényező az életkor és vele szoros összefüggésben a jelenlegi iskolai szint. A legfiatalabbak, azaz a 16–19 éves, kérdésre érdemben válaszolók körében 42, míg a gimnazistáknál 50 százalék azok aránya, akiknél szóba jöhet, hogy fél-, egyévig külföldön tanuljon, illetve, hogy akár külföldön szerezzen diplomát. Az eltérő időtartamú külföldi tanulási szándékok, megfontolások ugyanis nem mutat eltérő szociodemográfiai és szociokulturális összetételt.

Érdeemes felhívni a figyelmet arra, hogy egyrészt a jelenlegi tanulási lehetőségek megítélése nincs kapcsolatban a jövőbeni külföldi tanulási opcióval, másrészt a külföldi tanulási szándékok pártpreferenciák mentén érdekes összefüggést mutatnak. A Magyar Kétfarkú Kutypárt, a 2022-ben együtt induló ellenzéki pártok, valamint a preferenciájukat titkolók körében felülreprezentáltak a külföldön tanulni szándékozóak. A Fidesz és a Mi Hazánk fiatal szavazói azonban kevésbé vágynak a Magyarországon kívüli tanulásra.

2. ábra. Tervezed-e, hogy a közeljövőben külföldre menj tanulni fél-, egy évre, illetve a közeljövőben külföldre menj tanulni és ott szerezz végzettséget?
(összes válaszoló, %)

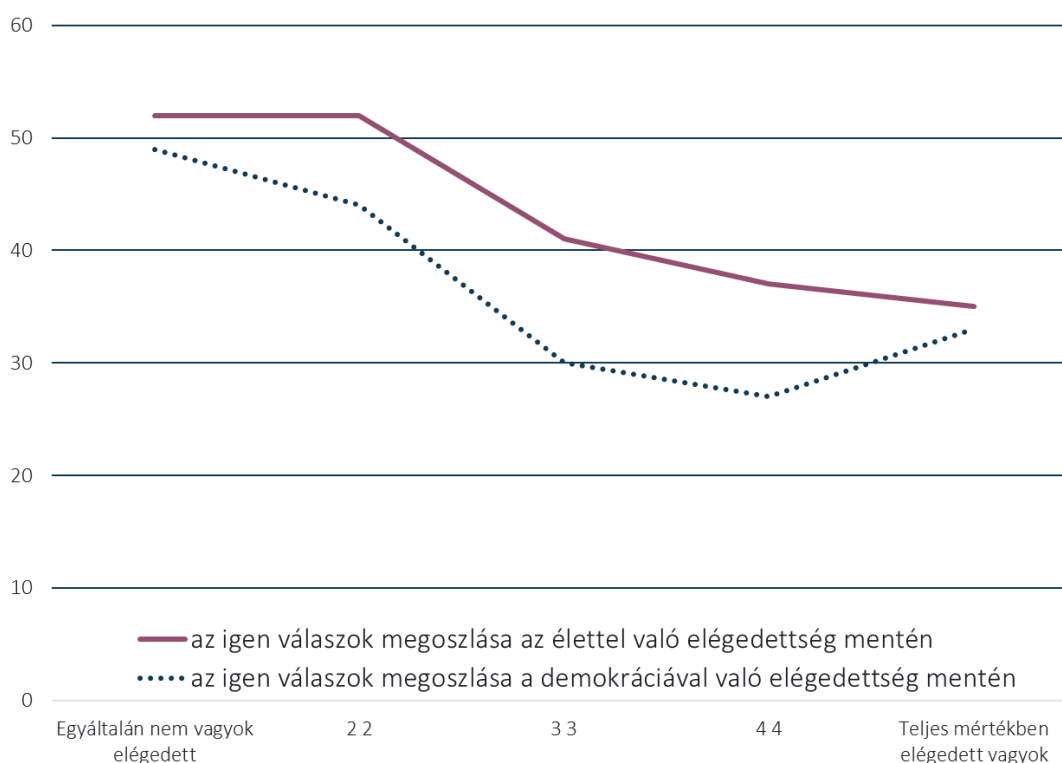
Forrás: MTA poszt-COVID jelenségek kutatás, TK PTI, 2023

Hosszú távú külföldi munkavállalásról az elégedetlen, leginkább ellenzéki beállítódású fiatalok gondolkodnak

A külföldi munkavállalási szándékok mögött a tanulástól eltérő szociodemográfiai, szociokulturális és szocioökonómia tényezők húzódnak meg (egészen pontosan más tényezőkkel áll statisztikailag szignifikáns kapcsolatban). **Ahogy azt fentebb jeleztük, ezt a kérdést már inkább közhangulati jellegű indikátorként fogjuk fel, amit adataink is alátámasztanak.** Nem elsősorban a társadalmi háttér az, ami leginkább mozgatja a munkavállalási elgondolásokat. Bár kétségtelen, hogy a 16–19 évesek körében messze a legmagasabb azok aránya, akik néhány hónapig szívesen dolgoznának Magyarországon kívül (59%), de más, szociológiai dimenziók mintha kevésbé járnának együtt a témával. Különösen érdekes, hogy a jelenleg iskolába járók közül nem az egyetemisták, hanem az **szakképzésben résztvevők** (érettségivel vagy anélkül), valamint a **gimnazisták** tervezgetnek külföldi munkát. Talán ezzel is összefüggésben, az anyagi helyzet szubjektív megítélése tipikus U-alakot mutat, azaz a hónapról-hónapra élők, valamint a gondok nélkül élők körében felülreprezentált a külföldi munkavállalást fontolgatók aránya.

A közélethez és a politikához kötődő dimenziók közül a tanulási és karrier lehetőségek megítélése, az étellel és a demokráciával való elégedettség, valamint a pártpreferencia emelhető ki. A tanulási lehetőségek negatív megítélése magasabb külföldi munkavállalási szándékkal jár együtt, míg a karrierlehetőségek mérlegelése, a fentiekhez hasonló U-alakot mutat. A karrierútjukat nagyon jónak és nagyon rossznak megítélők hajlamosabbak külföldi munkavállalást tervezni.

3. ábra. Tervezed-e, hogy egy pár hétre, vagy hónapra külföldre menj dolgozni (ingázni is)? az igen válaszok megoszlása a demokráciával, illetve az étellel való elégedettség mentén¹ (kérdésre érdemi választ adók, százalék)

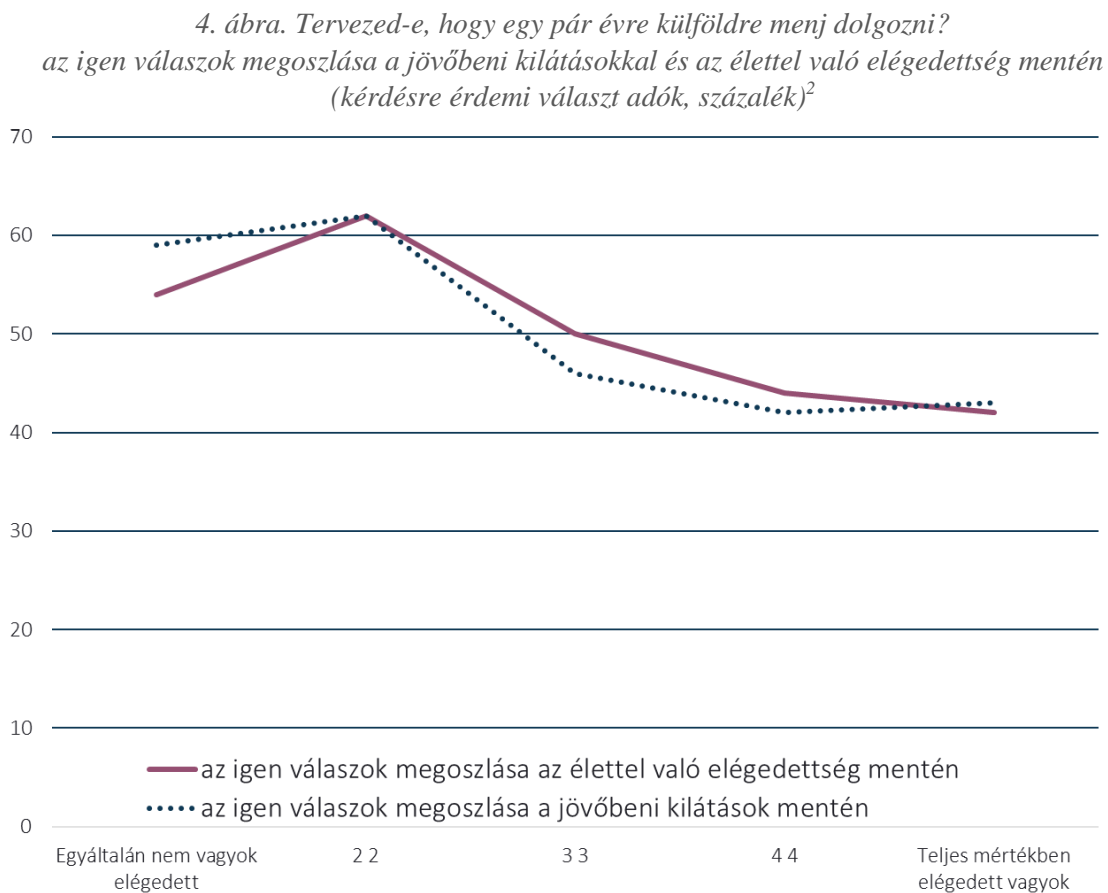
Forrás: MTA poszt-COVID jelenségek kutatás, TK PTI, 2023

¹ A demokrácia jelenlegi állapotával? $\chi^2 = 23,698a$, $\text{sig} = 0,000$, Cramer's $V = 0,180$.

Mindent egybe vetve, mennyire vagy elégedett azzal, ahogy most élsz? $\chi^2 = 12,155a$, $\text{sig} = 0,000$, Cramer's $V = 0,122$.

A 4. ábra plasztikusan jelzi, hogy **minél kevésbé elégedettek a magyar fiatalok a saját életükkel, illetve minél negatívabban ítélik meg a demokrácia jelenlegi állapotát, annál nagyobb a valószínűsége, hogy fontolgtatnak külföldi munkavállalást.** Végül a kérdés közhangulati hátterére utal az is, hogy a 2022-ben együtt induló ellenzéki pártok támogatóinak és az MKKP fiatal szavazóinak is valamivel több mint a fele fejében megfordult a gondolat, hogy egy pár hétre, vagy akár néhány hónapra külföldre menjen dolgozni.

A hosszabb távú, több évre szóló munkavállalás hasonló tényezőkkel áll kapcsolatban, ugyanakkor ebben az esetben erőteljesebb a kedvező társadalmi státusz összefüggése. Egy alapvetően jól szituált, kulturális tőkével magasan ellátott társadalmi rétegből érkező, ugyanakkor jelenével és jövőjével elégedetlen, politikailag frusztrált ifjúsági réteg gondolatai járnak inkább a több éves munkavállalás körül.

Forrás: MTA poszt-COVID jelenségek kutatás, TK PTI, 2023

A rossz közhangulat és a rossz közérzet magas külföldi letelepedési mérlegeléssel jár együtt

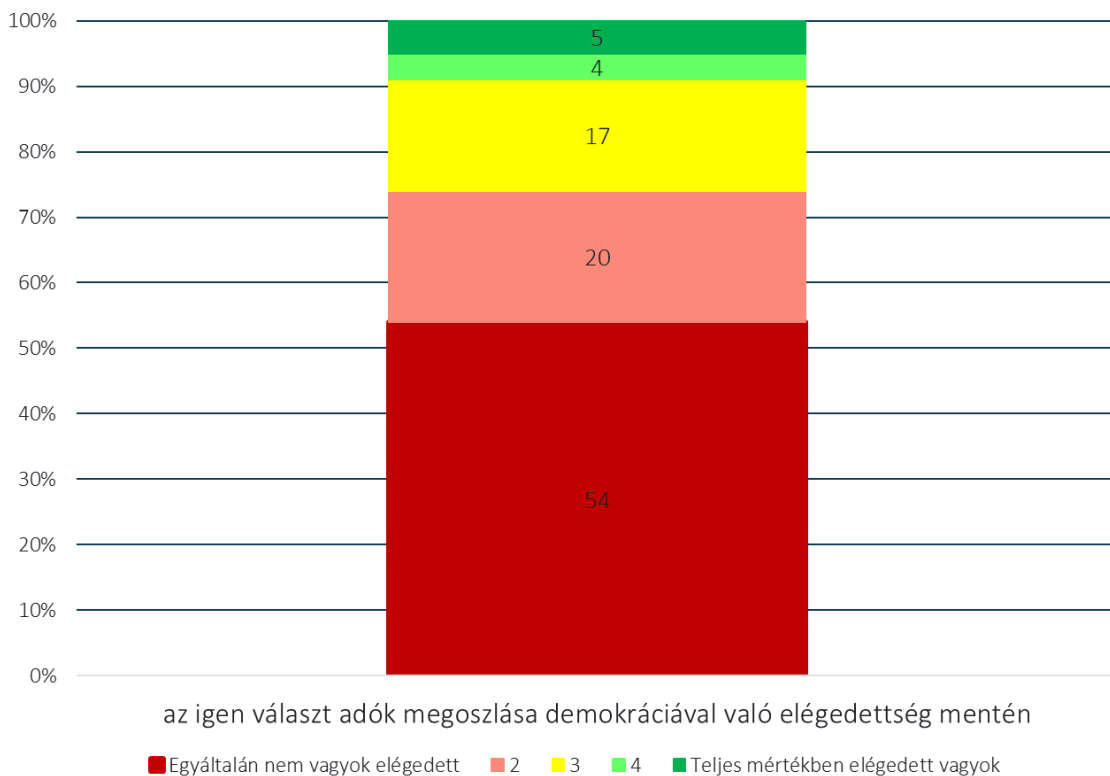
Végül, utolsóként azt vizsgáljuk meg, hogy a leginkább közhangulati kérdés, a tartósabb külföldi élet gondolata milyen típusú fiatalok fejében fordul meg leginkább. Azon semmi meglepő nincs, hogy leginkább a 20 év alattiak, a fővárosban élők, a szülők révén magas kulturális tőkével induló, és azt tovább gyarapító (diplomás vagy jelenleg gimnáziumba járó) fiatalokat foglalkoztatja leginkább a menni vagy maradni gondolata.

² Mennyire vagy elégedett a jövőbeni kilátásaiddal? $\chi^2= 19,912a$, $\text{sig}=0,000$, Cramer's $V=0,156$.
 Mindent egybe vetve, mennyire vagy elégedett azzal, ahogy most élsz? $\chi^2= 12,811a$, $\text{sig}=0,000$, Cramer's $V=0,125$.

Ezen szociológiai tényezőknél azonban szorosabb, sőt a legszorosabb az együttjárás a pártpreferenciával.³ **Azzal a gondolattal, hogy tartósan külföldön éljenek leginkább a preferenciájukat titkolók, a Magyar Kétfarkú Kutypárt fiatal szavazói, de mindenekelőtt a 2022-ben együtt induló ellenzéki pártok megmaradt támogatói játszanak el.** A legalacsonyabb érték egyébként a Fidesz–KDNP 16–29 éves szavazóinál figyelhető meg.

A pártos elköteleződésnek megfelelően a külföldi letelepedést fontolgatók közel négytizede elégedetlen jövőbeni kilátásaival, háromtizede pedig mindent egybe vetve, azzal, ahogyan él. De a legszélsőségesebb polarizáció a demokráciával való elégedettség tekintetében figyelhető meg, ugyanis a tartós külföldi élet gondolatát mérlegelők mintegy háromnegyede egyáltalában nem, vagy nem elégedett a demokrácia magyarországi állapotával (lásd 5. ábra). Ezen fiatalok esetében talán nem túlzó azt állítani, hogy a jelenlegi politikai helyzet negatív megítélése, esetleg ezzel összefüggésben egy tehetetlenség érzet befolyásolhatja leginkább külföldi letelepedési gondolataikat.

5. ábra. Tervezed-e, hogy egy pár évre külföldre menj dolgozni?
az igen válaszok megoszlása a demokráciával való elégedettség mentén
(kérdésre érdemi választ adók, százalék.)

Forrás: MTA poszt-COVID jelenségek kutatás, TK PTI, 2023

Következő gyorsjelentésünkben a 16–29 éves magyar fiatalok generációs hovatartozásáról lesz szó.

³ Chi²= 68,859a, sig=0,000, Cramer's V=0,293.

Melléklet

1. táblázat. A külföldi tervek/szándékok páronkénti korrelációi
(Pearson korrelációs együtthatók)

	Hogy a közeljövőben külföldre menj tanulni fél, egy évre?	Hogy a közeljövőben külföldre menj tanulni és ott szerezz végzettséget?	Hogy egy pár hétre, vagy hónapra külföldre menj dolgozni (ingázni is)?	Hogy egy pár évre külföldre menj dolgozni?	Hogy külföldön fogsz élni?
Hogy a közeljövőben külföldre menj tanulni fél, egy évre?	1	.791**	.506**	.522**	.454**
Hogy a közeljövőben külföldre menj tanulni és ott szerezz végzettséget?		1	.446**	.463**	.522**
Hogy egy pár hétre, vagy hónapra külföldre menj dolgozni (ingázni is)?			1	.766**	.562**
Hogy egy pár évre külföldre menj dolgozni?				1	.765**
Hogy külföldön fogsz élni?					1

*minden korreláció szignifikáns $p \leq 0,01$ szinten.

Forrás: MTA poszt-COVID jelenségek kutatás, TK PTI, 2023

Irodalom

Bíró-Nagy András – Szabó Andrea (2021) *Magyar fiatalok 2021. Elégedetlenség, polarizáció, EU-pártiság*. Budapest, Friedrich-Ebert-Stiftung Budapest

***A vizsgálat módszertana**

Az 1000 fős vizsgálat speciális online mintán történt. 500 főt online panel, míg 500 főt közösségi médiás (Instagram, Facebook) véletlen hirdetések révén választottuk ki, amelyek önmagukban is reprezentatívok. A fiatalok körében az online elérés ma már 97–98 százalékos és a kétféle kiválasztási eljárás biztosítja a különböző ifjúsági rétegek megfelelő elérését.

Az egyesített 1000 fős minta reprezentatív a 16–29 éves magyar fiatalokra nem, korcsoport, település típusa, iskolai végzettség, illetve nagyrégiók szerint. A KSH által nyilvánosságra hozott, fiatalokra vonatkozó hivatalos és a mintabeli megoszlások közötti eltéréseket négy szempontú súlyozással korrigáltuk (férfi–nő; 16–19 évesek, 20–24 évesek és 25+ évesek; főváros, megyeszékhely, kisebb város és község; alapkú, középfokú végzettségű és diplomás; Közép-Magyarország, Dunántúl, Kelet-Magyarország). Egy 1000 fős véletlen minta hibahatára az alpmegoszlások tekintetében $\pm 3,2$ százalékpont, azonban az online minták ettől eltérhet.

**Az átlagosan 15 perces kérdőív – a kismintás előkutatás tapasztalatait figyelembe véve – tegező formában készült.

GDPR-szabályok: A kutatás során a lehető legszigorúbban betartásra kerültek a GDPR előírások. Az önkéntes kérdőív névtelen volt, 16 éven aluliak nem kerültek a mintába és személyes adatok nem kerültek rögzítésre.